

ดร. ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์

- หนึ่งในสิบสองท่านที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาของชาติ
- อดีต รมต. กระทรวงศึกษาธิการ

ดร. ก่อให้ทรนตะประเทศไทยควรจะสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง

ในวงการการศึกษาซึ่งออกจะคับแคบและสับสนของประเทศไทยนี้ การจะหาบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งพอจะนำมาเอ่ยอ้างกล่าวคำนิยมนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ดร. ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นท่านหนึ่งที่คุณทั่วไปรู้จักและเป็นที่ยอมรับกันดีในวงการการศึกษาซึ่งเราสามารถกล่าวคำนิยมนั้นได้อย่างสนิทใจ

การศึกษาของไทยเป็นเรื่องซับซ้อนละเอียดอ่อนและเป็นปัญหาเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการเรียน การสอน หลักสูตร แม้กระทั่งนโยบายของรัฐบาลเอง อาจารย์ ดร. ก่อ เป็นผู้หนึ่งซึ่งคร่ำหวอดกับวงการการศึกษาของไทยมานาน เป็นผู้หนึ่งซึ่งทุ่มเทความคิดความอ่าน แรงกายแรงใจ เพื่อหวังจะเห็นคุณภาพที่ดีกว่าของการศึกษาชาติมาโดยตลอด

ภาษาปริทัศน์ได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร. ก่อ แสดงความเห็นและแง่คิดบางประการจากประสบการณ์ของท่าน

- อาจารย์คิดว่า การเรียนภาษาต่างประเทศจำเป็นสำหรับเด็กไทยอย่างไรคะ

“จำเป็นเที่ยวครบ พัฒนาการของโลกทำให้เรามีความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาต่างประเทศ ยิ่งคนระดับหนึ่งถ้ารู้เฉพาะภาษาของตนมันคงไม่พอที่จะให้เขาประกอบอาชีพได้โดยสะดวก ส่วนจะรู้มากหรือน้อยแค่ไหนนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา และอาชีพแต่ละคนประกอบ”

- แล้วภาษาใดคะที่เหมาะสมจะเป็นภาษาต่างประเทศของบ้านเรา

“อันมันต้องเป็นภาษาอังกฤษอย่างแน่นอน ผมใช้คำว่าต้องเป็น เพราะมันเป็นภาษาซึ่งใช้กันมากในภูมิภาคของเรา และเราสามารถใช้ได้ในระดับโลกใช้ได้สะดวกการติดต่อก้าวไป ฉะนั้นในสายตาผม ผมคิดว่าจำเป็นที่จะต้องเรียน

— เราจะเรียนจะสอนกันแบบไหนดีคะ เพราะเวลานี้วิธีการเรียนการสอนพัฒนาไปมาก

“คำถามนี้กว้างมากนะครับ ผมขอพูดเข้าประเด็นที่ผมคิดใจอยู่ก่อนนะครับ คือผมรู้สึกว่าเรายังค่อนข้างจะสับสนกับคำว่า ‘การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ’ และ ‘การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง’ อันนี้ถึงแม่ฟังเผิน ๆ จะไม่เป็นประเด็นสำคัญ แต่ในฐานะที่ผมเคยจับเรื่องการศึกษาามาก ผมเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญ คือคำว่า ‘ภาษาที่สอง’ มันหมายความว่า เป็นภาษาที่ใช้ในราชการ เป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอน (ตรงนี้ท่านใช้ภาษาอังกฤษว่า (medium of instruction) ถ้าอย่างนั้นะในบางประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์หรือฟิลิปปินส์ เขาทำได้ แต่สำหรับประเทศเราผมมองไม่เห็นว่าจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองได้อย่างไร ผมจึงไม่เห็นด้วย ผมเห็นว่าต้องเป็นภาษาต่างประเทศ แต่ผมก็เห็นว่าต้องเป็นภาษาเอก ในบรรดาภาษาต่างประเทศ ผมขอให้ข้อคิดอีกประการหนึ่งคือ เมืองไทยมีภาษาของเรา และเท่าที่ผมทำงานด้านนโยบายมานะฮะ ผมคิดว่าเป็นไปไม่ได้ ที่จะเอาภาษาอื่นมาแทรกแซงภาษาของเรา มันทำให้ขาดอะไรบางอย่างไป”

— มันจะขัดกับวัฒนธรรมใหม่คะเพราะเราเป็นชาติเอกราช มีภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง

“ครับ เรื่องนี้สำคัญมาก ด้านนโยบายทางการเมืองก็สำคัญมากด้วย เรามีเอกลักษณ์ของเราอยู่แล้ว เรื่องอะไรจะไปรับของคนอื่นมาแทรก ในแง่ปฏิบัติก็เป็นไปได้อย่างที่เห็น ๆ กันอยู่ ถ้าจะให้บรรดา ส.ส. ลูกชั้นมาโต้กันเป็นภาษาอังกฤษผมคิดว่าลำบาก”

อาจารย์พูดประโยคสุดท้ายด้วยเสียงกลัวหัวเราะใคร ๆ ก็คงเห็นด้วยว่า ลำบากจริง ๆ โต้กันเป็นภาษาไทยท่านก็พูดกันไม่ค่อยรู้เรื่องอยู่แล้ว

– เป็นไปได้ไหมคะว่าอาจจะเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศกับการสอนเป็นภาษาที่สอง เป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกัน ก็เลยเกิดความสับสน

“ครับ เป็นไปได้ มีคนพูดกันเป็นจำนวนมาก ผมเข้าใจว่าคนพูด พูดอย่างหละหลวม พูดโดยเข้าใจว่ามันเหมือนกัน”

– สมัยนี้เปลี่ยนหลักสูตรให้เด็กเลือกเรียนภาษาได้กว้างขึ้น จะเลือกอังกฤษก็ได้ ฝรั่งเศสก็ได้ อาจารย์ มีความเห็นอย่างไรคะ

“อันนี้ผมเห็นว่าเป็นหลักการที่ถูกต้อง ควรให้การสนับสนุน เหตุที่ผมพูดอย่างนี้ต้องเริ่มต้นจากว่าทำไมถึงให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาเลือก ทำไมไม่เป็นวิชาบังคับ ทั้ง ๆ ที่ผมเห็นความสำคัญของภาษาแต่ผมเข้าใจว่าวิชาที่จะบังคับกันในหลักสูตรควรจะน้อยมาก อย่างในบางประเทศเช่นอเมริกา เขาบังคับแต่ประวัติศาสตร์อเมริกัน หรือรัฐธรรมนูญอเมริกัน นอกนั้นคนไปจัดของตนเองตามใจ อย่างในอังกฤษเขาบังคับต้องสอนศาสนาวิชาเดียวเท่านั้น นอกนั้นจะสอนอะไรก็เชิญ นี่พูดถึงเค้าเปิดโอกาสอย่างเต็มที่”

– สำหรับประเทศเราอาจารย์คิดว่าควรจะบังคับวิชาอะไรบ้างคะ

“ก๊วิชาที่เป็นพื้นฐานจริง ๆ เช่น ภาษาไทยนี้ต้องบังคับแน่ ๆ วิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญก็ต้องบังคับ และสังคมศึกษา จะช่วยให้เด็กรู้จักพื้นฐานของตนเอง อย่างนี้บังคับแน่ ๆ แต่นอกจากสองสามวิชานี้แล้วเราก็เปิดโอกาสให้เลือก แต่เด็กก็ต้องเลือกอยู่ในวงจำกัดเฉพาะวิชาที่เราเปิดสอนอยู่ดี และการเปิดให้เลือกก็เป็นของธรรมดาที่คนจะเลือกวิชานั้นมากวิชาน้อย ใ้ที่จะไม่เลือกเลยเห็นจะไม่มี”

ที่นี้การเปิดโอกาสให้เลือกภาษาต่างประเทศเท่า ๆ กัน คือไม่จำเป็นต้องเรียนภาษาอังกฤษเสียก่อน จะเลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสก็ได้ ภาษาอื่นก็ได้ ผมเข้าใจว่าเป็นการเปิดโอกาสให้คนซึ่งมีความจำเป็นหรือความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเลือกตามใจ ผมก็ไม่แน่ใจนะว่าถ้าบางคนจะเรียนภาษา มาเลย์ เราจะสอนหรือไม่ แต่ในสายตาผม ผมมีความรู้สึกว่าจะเปิดโอกาส

ให้ ถ้าเผื่อเราสอนได้ อย่างภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ก็เป็นภาษาที่ทุกคนควรจะเรียนได้ ประเด็นมันอยู่ที่ว่าเราจะสามารถหาครูมาสอนได้หรือเปล่า หรือถ้ามีคนเรียนน้อยจนกระทั่งไม่คุ้มค่าใช้จ่าย ทางฝ่ายบริหารเขาก็อาจจะไม่เปิด อย่างนั้นเค้าก็ทำได้”

– ขอเรียนถามเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการสอนของเรา อาจารย์คิดว่าสอดคล้องกันไหมคะ และจะบรรลุวัตถุประสงค์แค่ไหน

“ถ้าจะพูดกันตรง ๆ ก็ต้องว่าเรามีเป้าหมาย และความมุ่งหมายไม่ชัดเจน เวลานี้เราพูดกันว่า เอาละต้องการสอนภาษาอังกฤษให้อ่านออก เขียนได้ พูดได้ สื่อความหมายได้ ถ้าเราพูดกันอย่างวิธีการและหลักสูตรต้องเป็นอย่างหนึ่ง ต้องเข้มข้นมาก ต้องหาครูที่เก่งมาก ครูที่สอนนี่ต้องพูดภาษาอังกฤษได้ เขียน ฟัง อ่าน ได้อย่างคล่องแคล่ว มันต้องอย่างนั้น ที่นี้เวลานี้เราพูดกันว่า เอ้า เราต้องการให้คนมีทักษะทางภาษาอังกฤษสูง แต่เสร็จแล้วเครื่องมือและวิธีการของเรา มันไม่สามารถนำไปสู่อันนั้นได้ เราก็ได้แต่ตั้งความมุ่งหมายอันสูงไว้ แล้วก็ทำอย่างไรละ (อาจารย์ทำเสียงเหมือนคำถาม และท่านก็ตอบด้วยเสียงกลัวหัวเราะ) ทำอย่างถูกลู่ถูกลงนะ ไปเรื่อย ๆ”

– จะเป็นไปได้ไหมคะถ้าเราจะปรับปรุงโดยกำหนดนโยบายใหม่ให้มันชัดเจนแน่นอนว่าเด็กถึงขั้นนี้ควรจะมีความรู้ภาษาอังกฤษแค่ไหน พอจะทำอะไร ๆ ได้ในระดับหนึ่ง ถ้าถึงอีกขั้นหนึ่งก็ต้องรู้มากขึ้นอีกระดับหนึ่งคนวางหลักสูตรต้องคิดอย่างรอบคอบว่าเราจะทำเสร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จะต้องใช้องค์ประกอบอะไรบ้าง แล้วจึงกำหนดหลักสูตรออกมา

“มันก็ควรจะได้ แล้วมันก็ควรจะเป็นอย่างที่ว่า ที่นี้ทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในมือเรามันจำกัดมาก จะทำอะไรก็ทำได้น้อย เช่น สมมติว่าเราต้องการให้เด็กมัธยมมีความคล่องแคล่วความชำนาญในการใช้ภาษาอังกฤษ ถ้าเราตั้งเป้าหมายไว้สูง เราก็จะเปิดสอนภาษาอังกฤษได้เฉพาะในบางท้องถิ่น บางโรงเรียน และเราก็จะรับนักเรียนได้ในจำนวนจำกัด มันเป็นอย่างนั้น”

– อาจารย์คิดว่าจะมีวิธีแก้ไขอย่างไรคะ

“ต้องแก้ที่วัตถุประสงค์ครับ จัดให้มีหลายวัตถุประสงค์เรากระจายได้ คืออย่างนี้ครับ ผมได้พูดมาแล้วว่าภาษาอังกฤษมีประโยชน์ต่อชีวิตคนไทยมาก ที่คนไทยจำนวนหนึ่งต้องการ ภาษาอังกฤษอย่างเข้มข้น สามารถติดต่อสื่อความหมายได้ คนชนิดนี้ต้องไปเรียนที่สถานศึกษา ซึ่งเตรียมไว้สำหรับการสอบแบบเข้มข้นโดยเฉพาะ ส่วนคนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งต้องการความรู้ ภาษาอังกฤษชนิดที่พื้น ๆ ไม่ได้เอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน รู้แค่พออ่านของง่าย ๆ เช่นฉลากยา คู่มืออะไรพวกนี้ มันก็ควรจะเป็นวัตถุประสงค์ของเราได้ จัดให้มันลดหลั่นกันลงมา แต่มันก็ควรจะต้องรู้ซะ ต้องรู้บ้าง

ผมดูจากประสบการณ์ตัวเอง ผมเป็นเด็กบ้านนอก จังหวัดร้อยเอ็ด เรียนภาษาอังกฤษ กับครู ป.ป. หนังสือที่สอนสมัยนั้น ชื่อ New Method ครูผมก็ไม่ใช่ว่าพูดภาษาอังกฤษได้ ก็แค่นั้นแหละ แต่ตอนที่ผมเรียนมัธยมเป็นสมัยที่คนตื่นตัวในเรื่องเรียนกันมากในโรงเรียนนั้น ฉะนั้นทุกคนเรียนแล้วก็พยายามเรียนทุกอย่างที่ครูสอนให้ได้ดี ผมชอบภาษาอังกฤษ ซึ่งเราก็ไม่ได้เรียนพูด เราเรียนท่องจำ เรียนไวยากรณ์ แต่ว่ากลัวเหตุที่สนใจคนที่จบ ม. 6 รุ่นผม แล้วเข้ามาต่อเตรียมอุดมหรือเตรียมธรรมศาสตร์นี้ ภาษาอังกฤษใช้ได้ทีเดียวผมยังจำได้ว่าพอมารเรียนอักษรศาสตร์อยู่เตรียมอุดมผมก็เพิ่งเคยเห็นหนังสือที่เรียนเป็นเรื่องเดียวเป็นนิยายน่าอ่าน เพราะ New Method มันตัดตอนนั้น ตอนนี้ เล็ก ๆ น้อย ๆ ใช้ใหม่ซะ แต่ที่เขาพิมพ์เป็นเล่มเต็มทั้ง ๆ ที่เป็น Simplified นี่ผมเพิ่งเคยเห็น จำได้ว่าตอนนั้นเรียนของ Stevenson เรื่อง *Kidnapped* ผมก็เอามาเปิดอ่าน เอ๊ะ! ผมก็อ่านออกแะ ผมอ่านรู้เรื่อง ดิคชันนารีก็เปิดดิคชันนารี ผมตะลุมตุลอ่านจนจบตั้งแต่ยังไม่ทันได้เรียนกับครู คือเพิ่งเคยเห็นเลยตื่นตา”

ฟังอาจารย์คุยเพลิน ทุกอย่างเป็นอดีตซึ่งถ้านับปีก็ไม่นานจนเกินไป แต่ถ้าดูจากเหตุการณ์ที่นานราวชั่วกัปชั่วกัลป์ สมัยที่นักเรียนตื่นตัวในเรื่องเรียน สนใจไปหมดทุกวิชาคงจะไม่มีอันนี้อีก หรือสมัยที่นักเรียนมีความรู้จนตนเองฉงนใจคิดไม่ถึง หนังสือที่ไม่น่าจะอ่านออกก็อ่านได้คงไม่เกิดขึ้นอีกแล้ว มีแต่สมัยนี้ ที่นักเรียนเรียนจบแล้วอ่านหนังสือเรียนเล่มเก่าก็ยังไม่เข้าใจ ทำไมนะ.....ทำไม เกิดอะไรขึ้นกับการศึกษาของประเทศไทยหรือ

— ขอบทในเรื่องที่อาจารย์พูดถึงการกระจายวัตถุประสงค์เป็นหลายระดับน้อยนะ คือเราตั้งเป้าหมายว่าระดับไหนจะรู้เท่าใดแล้วกว้างหลักสูตรการสอนให้เขารู้เท่าที่กำหนด ไม่ใช่กว้าง เป้าหมายไว้กว้าง ๆ เช่น สอนให้สื่อความหมายได้เท่ากันไปหมดทุกระดับใช่ไหมคะ

“ใช่ครับ ที่นี้พวกนักภาษาศาสตร์เขาก็ค้นคว้าในระดับที่เป็นอุดมคติ ถ้าใครไม่ทำตามหรือทำนอกเหนือหลักที่เขาวางไว้ก็ถูกหาว่าผิด โอ้อย่างนั้นผมว่าไม่ได้ คือถ้าจุดมุ่งหมายของเราเป็นอย่างหนึ่ง เราก็ต้องทำอย่างหนึ่ง ฉะนั้นเราต้องปรับปรุงเรื่องนี้นักมากและเป็นประเด็นที่ผมคิดว่าจะต้องคิดกัน”

— คุณภาพของครูก็มีส่วนมากใช่ไหมคะ อาจารย์คิดว่าควรจะหาทางปรับปรุงด้วยวิธีไหนคะ

“เรื่องครูนี้เราต้องยอมรับว่าที่จะมีความเชี่ยวชาญทางภาษาอังกฤษมาก ๆ นี่หายาก เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าครูคนนั้นจะอยากสอนดีเลิศอย่างไร ถ้าความสามารถของเขามีจำกัดก็ยอมทำไม่ได้ เหมือนอย่างจะเอาผู้ช่วยแพทย์ไปทำหน้าที่นายแพทย์ยอมทำไม่ได้ แต่ผู้ช่วยแพทย์เขาก็ทำของเขาได้ในระดับหนึ่งเราก็ต้องปล่อยให้เขาทำการรักษาในระดับที่เขาทำได้ อย่าไปตำหนิเขา ถ้าเราคิดในแนวนี้ผมมีความรู้สึกว่าความมุ่งหมายและเป้าหมายในการสอนภาษาอังกฤษนี้ต้อง adjust (-ปรับตัวเสียใหม่) แล้วก็เอาครูที่สอนอยู่แล้วมาอบรมวิธีสอนจะแบบโบราณหรือแบบใหม่ก็แล้วแต่ให้มันสอดคล้องกับความต้องการของเรา ที่นี้ถ้ามีคนที่พูดว่า ทำอย่างนี้คุณภาพก็ไม่เท่าเทียมกัน... ก็ใช่ ถึงจะตั้งความมุ่งหมายไว้สูงเท่าเทียมกัน ผลมันก็ออกมาไม่เท่ากันอยู่แล้ว เพราะตัวผู้สอนและผู้เรียนมันไม่เท่ากัน สู้ตั้งวัตถุประสงค์ให้เหมาะสมดีกว่า”

— เกี่ยวกับตำราเรียนอาจารย์คิดว่าควรจะออกมาในแนวไหนคะ

“ภาษานี้มันเป็นองค์ประกอบอันสำคัญของวัฒนธรรม ภาษาของชาติไหนมันก็เป็นสื่อที่จะกระจายวัฒนธรรมของเขา ครั้งหนึ่งมีความคิดกันว่าเอาคำของภาษาอังกฤษมาแต่งเรื่องที่เป็นของไทยแท้ ๆ ไม่กล่าวถึงขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของคนอังกฤษเลย ผมว่ามัน... ขอใช้คำอังกฤษว่า artificial (จอมปลอม-ผู้สมัภาษาณ์) ขอบกณะชะ เรียนภาษาของเขาแต่ไม่เรียนวัฒนธรรมของเขา ฉะนั้นผมจึงไม่คัดค้านในการเอาตำราฝรั่งแท้ ๆ มาเรียนหรือเอาตำราที่ดัดแปลงจากฝรั่งมาเรียน”

– คำราชสมัยก่อนจะมีแบบฝึกหัดแปลแทรกอยู่ แต่ปัจจุบันไม่มี อาจารย์คิดอย่างไรจะเกี่ยวกับการเรียนแปลของเด็ก ๆ

“ผมว่ามันเป็นเทคนิคที่ดี ที่จำเป็น แล้วมันก็เป็นแบบฝึกหัดที่ทำให้เรามีความคล่องแคล่วในการเรียนภาษามาก มันคงจะโบราณมากมั้ง เคียงวนถ้าใครสอนแปลหรือแม่แต่แปลประโยคก็เห็นว่าเป็นของล้าสมัย”

– แต่เท่าที่ทราบหนังสือสอนภาษาสมัยใหม่ของอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน จะมีแบบฝึกหัดแปลแทรกอยู่เสมอ

“ก็นั่นแหละซีฮะ ย้อนมาหาเรื่องเดิมของเรา คือ เรื่องความคิดที่จะสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ผมกลัวเรื่องนั้นผมจึงต้องเน้นมากกว่าภาษาอังกฤษไม่ใช่ภาษาที่สองของเรา เพราะฉะนั้นเรื่องแปลนี่เป็นเรื่องสำคัญ”

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญจริง ๆ เราต้องยอมรับความจริงว่าเด็กไทยฟังหรืออ่านภาษาอังกฤษแล้วต้องแปลเป็นไทยจึงจะเข้าใจ แก่ไม่ได้คิดเป็นภาษาอังกฤษ ผู้สัมภาษณ์เคยถูกขอร้องให้สอนเป็นภาษาอังกฤษ รู้สึกว่าเป็นขบวนการที่ยุ่งยากทั้งครูทั้งศิษย์ ที่ฝ่ายหนึ่งก็ต้องคิดเป็นไทยแล้วแปลเป็นฝรั่ง อีกฝ่ายหนึ่งก็ฟังฝรั่งแล้วแปลเป็นไทย สอนไปหนึ่งชั่วโมงได้ผลสักสิบห้า นาทีก็บุญแล้ว

“ขอถามประสบการณ์ส่วนตัวหน่อยเถอะคุณเคยฝันเป็นภาษาอังกฤษไหม” อาจารย์ตั้งคำถามบ้างหลังจากถูกถามมาหลายข้อ

– เคยเหมือนกันละ แต่หลังจากอยู่ต่างประเทศนานพอสมควร

“นั่นซี ผมจำได้ว่าผมไปอยู่มา 3 ปี ถึงได้ฝันเป็นภาษาอังกฤษ พอกลับมาแล้วก็ไม่เคย เราก็ฝันเป็นภาษาไทยทั้งนั้น”

– สรุปแล้วอาจารย์คิดว่าไม่เสียหายนะคะที่เราจะบรรจุวิชาแปลไว้ในหลักสูตรนักเรียน

“เอผมไม่ได้ว่าไม่เสียหายนะ ผมว่าเป็นของดี และควรจะทำเป็นอย่างยิ่ง เราจะมาใช้วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองให้เด็กคิดเป็นฝรั่งอยู่ได้ยังไง ถ้าสภาพความจริงมันเป็นไปได้ ผมเข้าใจว่าเราจะเดินผิดทาง”

– อาจารย์มีข้อเสนอแนะอย่างไรคะเกี่ยวกับเรื่องนี้

“เวลานี้วิชาวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์เขามี มืองค์การที่เป็นเจ้าของเรื่อง ผมเข้าใจว่าภาษาอังกฤษจะไม่มี ถ้าสถาบันภาษาฯ จะรับเป็นเจ้าของเรื่องนี้ เป็นศูนย์รวมที่จะคิดร่วมกัน ทำร่วมกันได้ก็จะดี”

– ตอนนี้อยู่ที่สถาบันภาษาฯ มีหน่วยประสานงานวิชาการระดับชาติ เป็นศูนย์ประสานงาน ศูนย์กลาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษค่ะ ส่วนในวงการสอนภาษาก็มีสมาคม Thai/ TESOL ซึ่งรับสมาชิกทั่วไปและมีเอกสารเผยแพร่ความรู้และข่าวสารส่งถึงบ้านสมาชิกด้วยค่ะ เข้าใจว่าค่าสมาชิกปีละ 40 บาท

“อย่างผมนี่เป็นคนที่ไม่รู้ว่าตัวเองเชี่ยวชาญทางไหน คือมันเป็น Layman ไปทุกเรื่อง แต่ว่าถ้าผมมีส่วนจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจบางอย่างได้ผมก็ยินดี เป็นเรื่องน่าคิด น่าจะช่วยกันทำ”

ต้องขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ก่อ ไว้ ณ ที่นี้ที่ท่านกรุณาพิจารณาตนเองจะอุทิศเวลาอันมีค่าของท่านช่วยงานของพวกเรา

– ขอเรียนถามความเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนหน้อยนะคะ ในฐานะที่อาจารย์เรียกได้ว่ารู้จักโรงเรียนทั่วประเทศ

“โรงเรียนนี้เป็นเรื่องของการบริหาร การจัดการ มันต้องเลือกเอาระหว่างความต้องการประสิทธิภาพสูง กับการให้โอกาสเท่าเทียมกันแก่คนซึ่งอยู่ในสถานที่แตกต่างกัน ถ้าต้องการประสิทธิภาพสูง ก็เอาครูเก่ง ๆ มารวมอยู่ที่โรงเรียนหนึ่งและคัดเลือกนักเรียนเก่ง ๆ เข้ามาเรียน ซึ่งก็จัดเป็นเพียงจำนวนน้อยนิดของนักเรียนทั้งหมด ถ้าเป็นอย่างนั้นมันก็ไม่ยุติธรรม เช่นถ้าผมเป็นนักเรียน อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จะเชิงเทรา ผมก็พลาดโอกาสนี้ ตัวอย่างของเมืองไทยที่ทำแบบนี้ก็ได้แก่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งก็ถูกใจผมดีมาก แต่เรื่องแบบนี้เป็นเรื่องซึ่งต้องวางนโยบายให้รอบคอบและเปิดโอกาสให้ทุกคนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้”

– อาจารย์คิดว่าควรกระจายโอกาสออกไป

“ใช่ ผมคิดว่าควรจะทำอย่างนั้น ตอนผมรับราชการอยู่ผมพยายามกระตุ้น ๕ ครูทั้งนักเรียนให้ร่วมแรงกันพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น มีอะไรก็ปรึกษากัน ต้องลงมือทำจริง ทำให้ดี พอสิ้นปีก็นั่งคุยกันว่าทำอะไรไปบ้าง และมีหน้าจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร จะนั่งพูดปาว ๆ แล้วไม่ลงมืออะไรมันก็ไม่ดีขึ้นมาได้ ตอนที่ผมเป็นอธิบดีกรมวิสามัญศึกษาเราพยายาม ดี โรงเรียนบางโรงเรียนให้มีมาตรฐานสูงขึ้นอย่าง โยธินบูรณะ สตรีนนทบุรี แล้วก็มีอีกหลาย ๆ โรงเรียน ต่างจังหวัดก็มี เช่น โรงเรียนขอนแก่นวิทยายนนท์ ลำปางกัลยาณี โรงเรียนพวกนี้พอมีคนไปบอกว่าเขาจะ ช่วยกันหน่อย และก็ไปคอยพูด คุณภาพมันก็ดีขึ้นมามาก มันเป็นอย่างนั้น”

เราชอบคำว่า ดี ของท่านอาจารย์จริง ๆ เหมือนกับ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” อยากให้โรงเรียนดีต้องตีให้หนัก ๆ

– อย่างนี้ต้องเรียกว่าเรามีคนที่มีความพอสมควรแล้ว แต่เรายังไม่ได้ทำให้คนพวกนี้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ขาดการกระตุ้น ขาดกำลังใจใช่ไหมคะ

“จะพูดทำนองนั้นก็ได้อ้ออุปกรณ์ทันสมัยต่าง ๆ นั้นมันไม่สำคัญเท่าตัวครู โลกทัศน์ของครู ถ้าครูมองโลกในแง่ดี มีความตั้งใจ ผู้บริหารให้ความสนใจให้กำลังใจมันก็ไปได้ดี สมัยผมเป็นอธิบดี ผมถือว่าแนวหน้าหรือสนามรบของผมอยู่ที่โรงเรียน ผมทุ่มเทให้ไม่ว่าจะอยู่ห่างไกลแค่ไหน ผมไปดูไปติดตามผล แม้จะมีเวลาอยู่ได้แค่ครึ่งชั่วโมงผมก็ไป เพราะถ้าผู้ใหญ่ออกไปดูแลเดือนสติ มันทำได้ง่าย สนุกด้วย ของอย่างนี้ต้องช่วยกัน ไม่ใช่อยู่เฉยๆ แล้วอยากได้ ของดี”

– โรงเรียนบางแห่งอาจจะไม่กระตือรือร้นเพราะคิดว่าไม่มีงบประมาณ ไม่พร้อม

“เรื่องพร้อมไม่พร้อมนั้นมันแล้วแต่ทรศนะของคน ผมคิดว่าประหลาดมากถ้าเราจะพูดว่าต้องให้พร้อมก่อนถึงจะทำ ในโลกนั้นมันไม่มีอะไรพร้อมหลอก ตัดสินใจทำก็ลงมือทำ ปรับปรุงไปเรื่อย ๆ คว้าสิ่งที่มีอยู่มาทำให้ได้ประโยชน์สูงสุด ความสามารถของผู้บริหาร ความสามารถของครูอยู่ที่ตรงนี้ต่างหาก ไม่ได้อยู่ที่ความพร้อมไม่พร้อม หรือครูจะมานั่งท้อแท้แต่ต้นมือที่ต้องมาสอนโรงเรียนทุรกันดาร อย่างนี้กลั้มเหลวแต่แรกเพราะขาดแรงผลักดัน เราต้องคิดว่าถ้าอยากได้ของดีต้องลงมือทำ และทำโดยไม่ลดละ ตามหลักศาสนาพุทธ เราต้องมีความเพียร ความเพียรคือการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไม่ลดละไม่ท้อถอย”

ย่อหน้านี้ราวกับย่อหน้าของสมัชชาทะเลหกพัน ถ้าคุณครูทุกท่านปฏิบัติได้ดังนี้ การศึกษาของชาติไทยอันเป็นที่รักของเราจะรุ่งเรืองสักแค่ไหนหนอ

– ก่อนที่จะกราบลาอาจารย์มีอะไรที่จะฝากไปถึงผู้อ่านบ้างไหมคะ

“มีอย่างเดียวครับ คือคนไทยซึ่งเคยอ่านหนังสือเราจะแก้ไขอย่างไร เราไม่หิวการอ่าน วงการศึกษาที่พูดว่าเดี่ยวนิสือมวชนดี เราเผยแพร่ความรู้ได้ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ มันทำได้ชะที่ไหน ถ้าคุณจะทำจริงเอจัจ หากความรู้ให้ลึกซึ้งมันทำไม่ได้ มันคนละระดับกัน คุณหนึ่งเรื่อง รุทส์ (Roots) ก็ได้รับความรู้ความบันเทิงระดับหนึ่ง แต่ถ้าอ่านหนังสือก็ได้ในอีกระดับหนึ่ง ถ้าเราส่งเสริมให้คนอ่านหนังสือได้มันจะเป็นบุญเหลือเกิน”

ก็คงจะเป็นบุญจริง ๆ ถ้าเราทำได้ แต่การจะทำได้หรือไม่มันไม่ได้อยู่ที่บุญ และไม่ได้ อยู่ที่ใครคนใดคนหนึ่ง แต่อยู่ที่ความร่วมมือร่วมใจลงแรงแข็งขันและความมานะ ไม่ยอมพ่ายแพ้ ท้อถอย ของคนรุ่นเราเอง

และบางทีคำให้สัมภาษณ์ของท่านอาจารย์ ดร. ก่อ สวัสดิ์พานิชย์อาจจะบอกได้บ้าง กระมังว่าเราควรจะทำอะไร เราเดินทางผิดหรือไม่ เรามีทรศนะอย่างไรกับการทำงาน และถ้าเราหลงทางหรือเหนื่อยล้า ก็คงจะยังไม่สายเกินไปที่จะแก้ไขปรับปรุงการศึกษา เพื่อลูกหลานของเราเอง

อรุ้ง จรุงกิจอนันต์ รายงาน